
Otvorenost parlamenta u regionu i Crnoj Gori

Preporuke za unapređenje stanja bazirane na Regionalnom indeksu otvorenosti institucija

> **autori/ke:** Dragan Koprivica,
Milena Gvozdenović i Milica Kovačević

Ovaj projekat je sufinansiran od strane Evropske unije. Prijedlog praktične politike je urađen uz pomoć Evropske unije. Sadržaj je isključivo odgovornost ActionSEE mreže i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Ovaj prijedlog praktične politike je dio projekta finansiranog od strane NED – National Endowment for Democracy

Sadržaj ne odražava stavove donatora.

Otvorenost parlamenta u regionu i Crnoj Gori

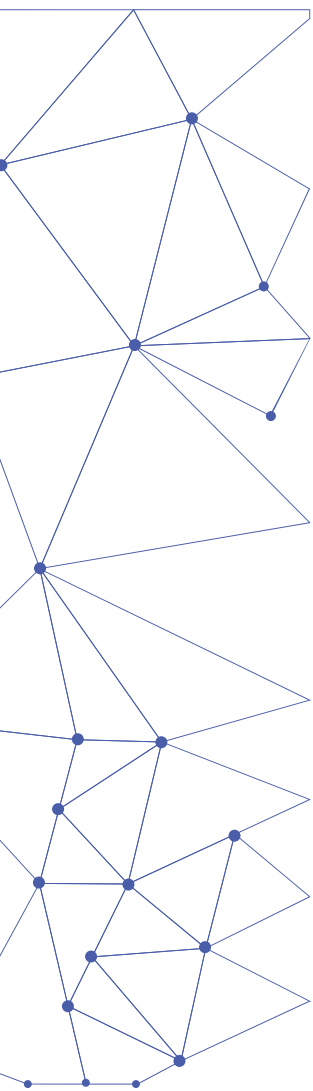
Preporuke za unapređenje stanja bazirane na Regionalnom indeksu otvorenosti institucija

autori/ke: Dragan Koprivica,
Milena Gvozdrenović i Milica Kovačević

*Stavovi iznijeti u dokumentu predstavljaju stavove autora
i ne odražavaju nužno mišljenje donatora.*

Podgorica, jun 2018.

Uvod

Centar za demokratsku tranziciju (CDT) je, u saradnji s partnerima iz regionalne mreže NVO "ActionSEE", pripremio prijedlog praktične politike, u kome analiziramo nivo transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti parlamenata u regionu Zapadnog Balkana.

Prijedlog je rezultat istraživanja, baziranog na naučnoj metodologiji koje su članice mreže ActionSEE razvijale u prethodnim godinama. U pripremi ovog dokumenta i mjerenju otvorenosti koje je osnova za njegovu pripremu, koristili smo inovirane i unaprijeđene indikatore uspjeha.

Cilj naših aktivnosti je da kroz objektivno mjerenje otvorenosti parlamenata u regionu utvrdimo stvarno stanje u ovoj oblasti i uputimo preporuke za njegovo unapređenje. Cilj je, takođe, i unapređenje poštovanja principa dobrog upravljanja, u kojima otvorenost zauzima značajno mjesto.

Svi parlamenti u regionu moraju obezbijediti punu otvorenost svog rada i time demonstrirati političku odgovornost i poštovanje osnovnih principa demokratije. Parlamenti moraju, kroz obezbjeđivanje svih relevantnih informacija, omogućiti nesmetan uvid u njihov rad. Samo otvorene i odgovorne institucije mogu raditi na stvaranju demokratskog društva kom teže sve zemlje regiona.

Situacija se nije mnogo promijenila u odnosu na prošlogodišnje mjerenje otvorenosti parlamenata.

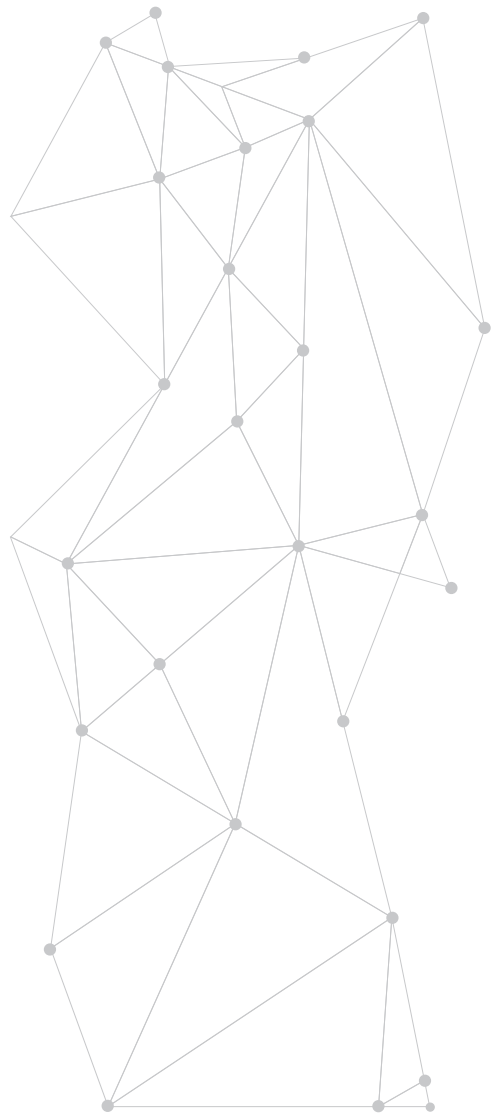
Gledano regionalno, parlamenti moraju intezivirati sprovođenje politika otvorenosti i povećati kvalitet komunikacije s građanima. Takođe, moraju značajno promijeniti pristup kontroli izvršne vlasti i od formalne doći do suštinske kontrole koja zahtijeva odgovornost neodgovornih.

Skupština Crne Gore je i dalje najotvorenija u regionu. Ona objavljuje većinu važnih podataka i dokumenata. Međutim, u odnosu na prethodni period ostvarena je stagnacija u pogledu implementacije dodatnih instrumenata i politika otvorenosti u njen rad. Dobar regionalni rezultat ne smije da zavara jer Skupština Crne Gore ima još dosta posla na usvajanju svih standarda otvorenosti.

Naš prijedlog praktične politike je upućen donosiocima odluka u Skupštini Crne Gore i parlamentima zemalja regiona. On može biti od koristi i predstavnicima međunarodnih institucija, ali i kolegama iz NVO sektora koji se bave ovim pitanjima.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamjerne kritike i rasprave o našem prijedlogu.

CDT TIM

Otvorenost zakonodavne vlasti u regionu

Nakon analize velikog broja **metodološki** zaokruženih podataka primjetili smo sličnosti i razlike o stanju u ovoj oblasti u zemljama **regiona**.

Rezultati sprovedenog istraživanja pokazuju da otvorenost parlamenata na regionalnom nivou nije zadovoljavajuća. Kao i u slučaju institucija izvršnih vlasti, zabilježeno je da je ukupan rezultat otvorenosti parlamenata na nivou regiona niži nego u prethodnom ciklusu posmatranja i mjerenja. Umjesto očekivanog napretka u sferi otvorenosti, parlamenti u regionu su ostvarili slabiji rezultat u odnosu na prethodni period istraživanja. Tako, otvorenost u 2017. godini, u prosjeku, iznosi **61%** ispunjenih indikatora. Ovaj rezultat je manji za 2% u odnosu na otvorenost u 2016. godini, kada je ona iznosila **63%**.

Napominjemo da je ovogodišnje istraživanje postavljeno na način da mjeri viši stepen otvorenosti institucija u odnosu na prošlu godinu, dodajući nove i strože indikatore kojima se ta otvorenost mjeri. Vjerujemo da je takav, pooštreni pristup istraživanju dodatno uticao da rezultati pokažu pad otvorenosti zakonodavne vlasti. S druge strane, rezultati i analizirani podaci pokazuju da zakonodavna vlast od objavljivanja prethodnih rezultata nije uložila napor da radi na razvoju otvorenosti, pa novi indikatori nemaju suštinski značaj za sveopšti pad otvorenosti.

Kako je to bilo vidljivo i naznačeno u analizama otvorenosti parlamenata 2016. godine, a ostalo nepromijenjeno i u rezultatima monitoringa koji je sproveden u 2017. godini,

najviša zakonodavna tijela regiona nemaju strateški pristup politici otvorenosti. Zahtjevi otvorenosti se mogu samo posredno izvesti iz Ustava, Poslovnika i drugih akata, i kao takvi predmet su različitog tumačenja i raspoloženja parlamentarne većine.

Pad nivoa otvorenosti svih parlamenata na regionalnom nivou, izuzev Parlamenta Albanije koji je ostvario bolji rezultat u odnosu na prethodnu godinu, pokazuje kako parlamenti u razmaku od godinu dana nijesu uložili napor da održavaju dostignuti stepen otvorenosti, niti da ulažu u njen razvoj.

Informacije o radu parlamenta pripadaju građanima, te je nužno konstantno usavršavati postojeći nivo kulture parlamentarne otvorenosti. Politika otvorenosti trebalo bi da se razvija prateći razvoj novih tehnologija i njihovom punom upotrebom, što bi, između ostalog, podržalo i olakšalo i objavljivanje podataka u mašinski čitljivoj formi. U prilog tome govori činjenica da parlamenti u regionu nijesu posvećeni objavljivanju podataka u otvorenom formatu čime se smanjuje upotrebnost vrijednost informacija koje objavljuju.

Da je zaista prisutan izostanak želje da se radi na unapređenju otvorenosti i transparentnosti parlamenata, potvrđuje i činjenica da je broj parlamenata koji su aktivno učestvovali u sprovedenom istraživanju, te dostavili odgovore na postavljene upitnike, koji su ključni dio cjelokupnog istraživanja, manji u odnosu na prošlu godinu. Nespremnost da se odgovori na upitnik je sama po sebi indikator nedovoljne otvorenosti i nezainteresovanosti za promociju otvorenosti.

Naš monitoring je pokazao nekoliko “kritičnih tačaka”, odnosno ključnih prepreka za razvoj parlamentarne otvorenosti u regionu.

Transparentnost, pristupačnost i komunikacija sa građanima

Zabilježeni pad transparentnosti i pristupačnosti parlamenta u regionu se mora zaustaviti i značajno unaprijediti, kako bi ove institucije, izabrane od strane građana i za građane, bile stvarni noseći stubovi demokratije u ovim društvima.

Iako postojanje zakona o slobodnom pristupu informacijama u regionu u velikoj mjeri doprinosi većoj transparentnosti parlamenta, neophodno je da se njegova primjena dodatno osnaži, i da se uloži dodatani napor kako bi se unaprijedila proaktivnost po pitanju objavljivanja ključnih informacija o radu institucije.

Iako među parlamentima u regionu postoje primjeri dobre prakse kada se radi o objavljivanju podataka o radu parlamenta i poslanika, zaključujemo da se zakonodavni okvir i deklarativna opredijeljenost da se poštuju principi otvorenosti i međunarodni standardi, često zadržavaju samo na papiru. Istraživanje i ove godine pokazuje da informacija o aktivnostima poslanika po odborima, dokumentima koja nastaju u radu odbora ili podnijetim amandmanima, i dalje ne objavljuje većina parlamenta u regionu.

Prosječan rezultat, koji su u segmentu **komunikacije sa građanima**, ostvarili parlamenti u regionu, a koji iznosi **35%** ispunjenosti indikatora, predstavlja još jedan razlog za zabrinutost. Parlamenti u regionu nastavljaju da budu inertni i ne trude se da ulažu u nove kanale komunikacije, koji mogu da pomognu u premošćavanju jaza između građana i njihovog predstavničkog tijela. Kao regionalni problem se javlja i poštovanje principa da se podaci objavljuju u open data¹ formatima, koji bi povećali dostupnost i olakšali građanima prikupljanje informacija.

Ono što svakako zabrinjava je da su transparentnost i komunikacija sa građanima na najnižem nivou kada se radi o pripremi, diskusiji, usvajanju i predstavljanju (u otvorenom formatu) najvažnijeg godišnjeg zakonodavnog akta u svakoj

[1]

Otvoreni podaci su podaci strukturirani u računarski razumljivom formatu, kojim se daje mogućnost slobodnog i ponovnog korišćenja.

državi – državnog budžeta. Prosječan regionalni rezultat u ovoj oblasti u 2017. godini je 41%, dok se za sva države, izuzev Albanije (86%) i Crne Gore (58%), ovaj procenat kreće između 19% (Srbija) i 32% (Kosovo).

Nužno je da parlamenti u regionu ulože napor kako bi u potpunosti uvažili značaj, ulogu i mišljenje civilnog društva u demokratskim uređenjima i unaprijedili mehanizme saradnje sa njim. Zabilježeno je, da je i pored postojećih mehanizama i deklarativnih opredjeljenja nosilaca zakonodavne vlasti, u prosjeku narušena parlamentarna saradnja sa civilnim društvom u regionu. Najdrastičniji takav primjer se dogodio u Srbiji, kada je Narodna skupština Republike Srbije prekinula saradnju sa Otvorenim parlamentom zbog protesta koji je ova inicijativa uložila na način na koji je debatovan i usvojen budžet za 2018. godinu.

Parlamentarni nadzor – dobra osnova i slaba primjena

U parlamentima u regionu Zapadnog Balkana ustanovljene su dobre osnove za vršenje **parlamentarnog nadzora** – osim u slučaju Kosova koje ispunjava svega 19% postavljenih indikatora. Međutim, neophodno je da se ova funkcija zakonodavne vlasti značajno osnaži na nivou čitavog regiona, sa naglaskom na obezbjeđivanje njene pune primjene u praksi. Dobra zakonodavna osnova za vršenje parlamentarnog nadzora ne podrazumijeva da će on biti efektivno primijenjen u praksi. Parlamenti u regionu su, i tokom 2017. godine, nastavili da samo formalno primjenjuju ovu svoju funkciju, što dovodi do toga da rezultati parlamentarnog nadzora izostanu.

Ovakva situacija nas navodi na prošlogodišnji zaključak. Izuzetno je važno da parlamenti ne budu mjesta za nekritičko usvajanje predloga izvršne vlasti, već za njihovo preispitivanje i efikasno kontrolisanje učinjenog. Zakonodavne obaveze poslanika ne smiju biti razlog za zanemarivanje kontrolne funkcije koja predstavlja jednu od najvažnijih garancija demokratije. Svi parlamenti u regionu moraju uložiti

napore za punu primjenu postojećih mehanizama i time doprinijeti podizanju nivoa političke odgovornosti.

Potrebu da se kontrolna i nadzorna funkcija parlamenta ojača u pogledu njene efektivne primjene, naglasila je i Evropska komisija u pojedinačnim izveštajima za svaku zemlju, objavljenim u aprilu 2018. godine.

Slaba evaluacija i kontrola rada parlamenta i ponašanja poslanika – učinak, integritet i etika

Ni tokom 2017. godine se rad parlamenta u regionu nije zasnivao na postavljanju jedinstvene metodologije i odgovarajućih indikatora za mjerenje rezultata i kvaliteta njegovog rada i rada poslanika. Obaveza strateškog planiranja parlamenta na nivou čitavog regiona realizuje se na nivou svega 25% postavljenih indikatora. Ovakva situacija, koja se ponavlja iz godine u godinu, nastavlja da se odražava na informisanje građana o učincima i efektima rada zakonodavne vlasti.

U većini parlamenta u regionu još uvijek nije usvojen Zakon o lobiranju.

Dodatno, integritet parlamenta je i dalje nizak iz razloga što etički kodeksi parlamenta u nekim državama regiona ili još uvijek nijesu usvojeni, ili je njihova primjena izuzetno slaba. Kao i u rezultatima za 2016. godinu, i u ovom ciklusu mjerenja je zabelježena niska etičnost u radu parlamenta i poslanika, a prošlogodišnje preporuke u ovom domenu nijesu primijenjene.

Nužno je da parlamenti koji još uvijek nijesu usvojili etički kodeks, to postave kao prioritet na svoju agendu. Zatim, neophodno je da svi parlamenti država regiona uspostave jasne mehanizme za praćenje sprovođenja etičkih kodeksa poslanika i sankcionisanje svakog kršenja propisanih etičkih standarda. Praksa iz regiona pokazuje da kršenje etičkih kodeksa uglavnom ne rezultira sankcionisanjem nedoličnog ponašanja, i često predstavlja predmet političkih dogovora. Dosljedna primjena etičkih kodeksa je od ključne važnosti za podizanje nivoa političke odgovornosti i poverenja javnosti u rad parlamenta.

Otvorenost Skupštine Crne Gore

[2]

Indeks otvorenosti parlamenta, koji je sproveo Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), pokazuje da je Skupština Crne Gore bila najotvorenija u regionu 2014, 2015. i 2016. Detalji dostupni na: <http://www.otvoreniparlament.rs/istrazivanje>. Prošlogodišnji rezultati mjerenja mreže ACTION SEE pokazuju da je Skupština Crne Gore i u 2017. godini bila najotvorenija.

[3]

Preporuka iz 2017. godine: *Strateški planirati razvoj otvorenosti i odgovornosti Skupštine Crne Gore kroz identifikaciju ključnih problema i načina njihovog rješavanja. Revidirati Poslovnik o radu, Etički kodeks poslanika i razmotriti potrebu za donošenjem Zakona o Skupštini Crne Gore.* Više detalja dostupno na: http://www.otvoreneinstitucije.cdtmn.org/assets/docs/analiza_cg.pdf

Skupština Crne Gore je, već četvrtu godinu zaredom, najotvorenija u regionu.² Ona trenutno ispunjava 81% indikatora otvorenosti. Ovo je rezultat vrijedan pažnje i pohvale. Međutim, Skupština u prethodnih godinu nije iskoristila potencijale za dalji razvoj politike otvorenosti. Nije ispunjena gotovo niti jedna preporuka za razvoj otvorenosti koju smo uputili u prošlogodišnjem dokumentu.

Dakle, objavljivanjem bazičnih podataka o radu Parlament može dobiti dobru ocjenu, što nije slučaj kad govorimo o razvoju politike otvorenosti. Ukoliko bude nastavljen ovaj trend, postoji mogućnosti da Skupština Crne Gore u narednom periodu izgubi regionalni primat na ovom polju. Nadamo se da će pozitivan uticaj na potreban razvoj imati i povratak većine opozicionih poslanika u rad skupštinskih radnih tijela i plenuma.

U 2017. godini izostao je strateški pristup politici otvorenosti i stvaranje preduslova za njeno dalje usavršavanje. Nije bilo riječi o pripremi Zakona o Skupštini Crne Gore kojim bi se riješila mnoga pitanja otvorenosti ali i druga važna pitanja vezana za procedure i načine funkcionisanja³ Parlamenta (narочito na stvarne ishode parlamentarnih istraga). Nije donešena ni Strategija razvoja Skupštine Crne Gore. Nije bilo govora o potrebi promjene i usavršavanja Poslovnika o radu Skupštine, kojim bi se preispitale procedure koje u praksi stvaraju zabune i probleme ali i često nejasan i sporan način funkcionisanja Kolegijuma predsjednika Skupštine. Jedina promjena u ovom dijelu rada je revidiranje Poslovnika o radu Skupštine, u dijelu koji se tiče održavanja reda na sjednicama. Takođe, nije

povećana transparentnost rada radnih tijela jer nije omogućen njihov direktan prenos niti liste glasanja pojedinih poslanika na sjednicama radnih tijela.⁴

Nije ostvaren napredak ni u direktnoj komunikaciji sa građanima.⁵ Fejsbuk i Tviter nalozi Skupštine još uvijek ne postoje, nijesu otvorene mogućnosti da građani direktnim putem svojim izabranim predstavnicima skrenu pažnju na negativne pojave u društvu i od njih traže brzu reakciju. Poslanici moraju imati intezivan kontakt sa građanima i slušati njihove potrebe, a ne upućivati ih na spore i komplikovane procedure. Sve je ostalo na prilično zaostalim mogućnostima da građani prikupе 6000 potpisa ako žele skrenuti pažnju ljudi koje su birali.

Nije unaprijeđena zakonodavna aktivnost Skupštine⁶ kroz povećanje kapaciteta za procjenu mogućih uticaja zakonskih rješenja tokom njihove pripreme (RIA analiza). I dalje imamo situaciju da Skupština ovu analizu radi samo u nekim slučajevima⁷ i da pri tome ne postoji jedinstvena metodologija po kojoj se radi ova analiza.

Nije unaprijeđena budžetska transparentnost Skupštine.⁸ Neophodno je pospješiti i objavljivanje budžeta i završnog računa na internet stranici.⁹ Takođe, budžetska dokumenta nijesu objavljena u open data formatu. Skupština nije pripremila tzv. Budžet za građane koji ima za cilj da predstavi građanima njene prihode i rashode na jednostavan i razumljiv način.

Ako ostavimo po strani stragnaciju u razvoju otvorenosti možemo konstatovati da je 2017. objavljena većina podataka koje je Skupština objavljivala u prethodnom periodu:

- **Objavljene su sve relevantne informacije o javnim nabavkama koje uključuju planove javnih nabavki, pozive i odluke i ugovore o javnim nabavkama;**
- **Redovno se objavljuju tekstovi predloga zakona, usvojenih zakona i podnešenih amandmana;**
- **Objavljene su i sve relevantne informacije koje se tiču slobodnog pristupa informacijama - ažurirani Vodič, kontakt službenika zaduženog za postupanje po zahtjevima i informacije kojima je po zahtjevu odobren pristup.**

[4]

Preporuka iz 2017. godine: *Povećati transparentnost rada parlamentarnih radnih tijela kroz uvođenje njihovih direktnih prenosa. Omogućiti jednostavniji pristup listama glasanja za svaku tačku sjednica radnih tijela.*

[5]

Preporuka iz 2017. godine: *Poboljšati komunikaciju Skupštine Crne Gore sa građanima kroz otvaranje kanala za "brzu" komunikaciju na makar dvije društvene mreže. Omogućiti građanima podnošenje inicijativa.*

[6]

Preporuka iz 2017. godine: *Usvojiti jedinstvenu metodologiju za procjenu uticaja zakonskih rješenja (RIA analiza) i značajno povećati kapacitete Skupštine za izradu ovih studija.*

[7]

Primjer za to da se analize ili ne rade ili da je njihov kvalitet slab pokazuju izmjene i dopune Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, u dijelu koji se tiče naknada majkama sa troje ili više djece, gdje nije se vodilo računa o velikom uticaju na budžet države. Kao rezultat toga, imamo situaciju da su naknade po osnovu ovih prava veliki teret na budžet i da doprinose neodrživosti javnih finansija.

[8]

Preporuka iz 2017. godine: *Unaprijediti budžetsku transparentnost Skupštine i približiti je građanima. Povećati transparentnost procesa usvajanja budžeta Crne Gore.*

[9]

Dostupni su prijedlozi, ali ne i sve konačne verzije (usvojena verzija – ukaz o proglašenju zakona).

Na internet stranici Skupštine se može pronaći lista poslanika/ca i informacije o njihovim primanjima ali nijesu dostupne biografije svih poslanika aktuelnog saziva.

Na internet stranici Skupštine nije pronadjen Plan zakonodavnog rada za 2017. godinu dok su izvještaji o radu za prethodne tri godine dostupni.

Do 2015. godine, Parlament je imao praksu obavljanja polugodišnjih izvještaja o radu kad je ta dobra praksa napuštena¹⁰, pa ovi izvještaji nijesu dostupni za prethodne tri godine.

Na internet stranici nije dostupna puna informacija o budžetu za prethodne tri godine.¹¹ Takođe, do 2017. godine, Parlament je objavljivao polugodišnje izvještaje o utrošenim sredstvima a onda napustio ovu dobru praksu.

[10]

Na internet stranici pronađeni su polugodišnji izvještaji za 2014., 2013., 2012. i 2011. godinu

[11]

Nije pronađen Ukaz o proglašenju Zakona za 2015. godinu.

Metodologija istraživanja

Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima da dobiju informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje sprovode.

Veliki broj zemalja preduzima konkretne akcije u cilju povećanja svoje transparentnosti i odgovornosti prema građanima. A da bismo ustanovili u kojoj mjeri građani Zapadnog Balkana dobijaju pravovremene i razumljive informacije od svojih institucija, razvijen je Regionalni indeks otvorenosti parlamenata (RIOP).

RIOP mjeri stepen do kojeg su parlamenti otvoreni prema građanima i društvu, na osnovu četiri principa: (1) transparentnost (2) pristupačnost (3) integritet i (4) učinkovitost.

Princip **transparentnosti** podrazumijeva da su organizacione informacije, budžet i postupak javnih nabavki javno dostupni i objavljeni. **Pristupačnost** se odnosi na obezbijedivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama, te jačanje interakcije sa građanima. **Integritet** obuhvata mehanizme za prevenciju korupcije, sprovođenje etičkih kodeksa i regulaciju lobiranja. Posljednji princip, **učinkovitost**, se tiče monitoringa i evaluacije politika koje se sprovode.

Vodeći se međunarodnim standardima i preporukama¹² i primjerima dobre prakse, ovi principi su dalje razrađeni kroz posebne kvantitativne i kvalitativne indikatore koji se ocjenjuju na osnovu dostupnosti informacija na zvaničnim internet stranicama, kvaliteta pravnog okvira za pojedinačna pitanja, drugih izvora javnog informisanja i upitnika koji su prosljeđeni institucijama.

[12]

Analizirani su standardi i preporuke brojnih međunarodnih institucija, kao što su: Access Info Europe, EU, IPU, OECD, OGP, SIGMA, World Bank itd.

U skladu sa planom razvoja RIOP-a nakon izvršenih mjerenja i analiza i datih preporuka institucijama svake godine uvodimo nove indikatore tj. standarde transparentnosti. Na taj način efikasno mjerimo kako institucije ispunjavaju naše preporuke i koliko se bave politikom otvorenosti. Tako je indeks za 2017. godinu bogatiji i sadržajni za nekoliko novih indikatora.

Posljednje mjerenje izvršili smo kroz više od 117 indikatora otvorenosti parlamenata u regionu, i prikupili preko 1000 podataka o njima.

Na osnovu značaja pojedinih indikatora za otvorenost institucije izvršeno je ponderisanje vrijednosti.

Standardna greška cjelokupnog RIOP iznosi +/- 3%.

Detaljne informacije o RIOP možete pogledati na veb portalu koju ćemo uskoro predstaviti javnosti.

Mjerenje je sprovedeno u periodu od decembra 2017. do marta 2018. godine.

Na osnovu rezultata istraživanja, razvijen je predstavljeni set preporuka i smjernica koje su usmjerene institucijama.

Istraživački centar CDT-a

Istraživački centar CDT-a (IC) je osnovan 2011. Godine uz podršku Think Thank Fonda. Cilj IC-a je unapređenje javnih politika, donošenje kvalitetnijih odluka državnih organa, osnaživanje javnog dijaloga i jačanje institucija.

IC se u svom radu koristi savremene istraživačke metode i vodi se standardima transparentnosti, objektivnosti i preciznosti. Oslanjajući se na komparativne primjere dobre prakse i praktične rezultate, definiše mjere i preporuke za poboljšanje stanja koje se dostavljaju donosiocima odluka i široj javnosti.

IC je posvećen kontinuiranom usavršavanju sopstvenih kapaciteta i kao mehanizama kontrole kvaliteta naših istraživačkih proizvoda, a u svoj rad, pored CDT tima, uključuje brojne domaće i međunarodne stručnjake kao spoljne saradnike.

Vašoj pažnji preporučujemo sljedeće prijedloge praktične politike:

O potrebi promjene izbornog zakonodavstva i dostizanja demokratskih standarda fer izbora možete čitati u dokumentima:

Državna izborna komisija u Crnoj Gori - neuspjeli eksperiment. Neophodni koraci za stvaranje kredibilne institucije <https://www.cdtmn.org/2018/06/21/drzavna-izborna-komisija-neuspjeli-eksperiment/>

Depolitizovana i efikasna izborna administracija – preduslov povjerenja u izbore <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2017/02/DIK-Polity-01022017.pdf>

Preporuke za unapređenje rada Agencije za sprječavanje korupcije - Kroz osvrt na zaključke objavljene u izvještaju o kontroli parlamentarnih izbora <https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/preporuke-za-unapređenje-rada-agencije/>

O tome kako napredak Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU vide eksperti u civilnom društvu čitajte u:

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Prvi dio: Procjena napretka u oblastima pravosuđe, borba protiv korupcije i mediji <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/procjena-napretka-cg-u-pregovorima-sa-eu-2017-predlog-prakticne-politike/>

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Drugi dio: Procjena napretka u oblastima reforma javne uprave, borba protiv organizovanog kriminala i ljudska prava <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/procjena-na-pretku-cg-u-pregovorima-sa-eu-2017-predlog-prakticne-politike-ii-dio/>

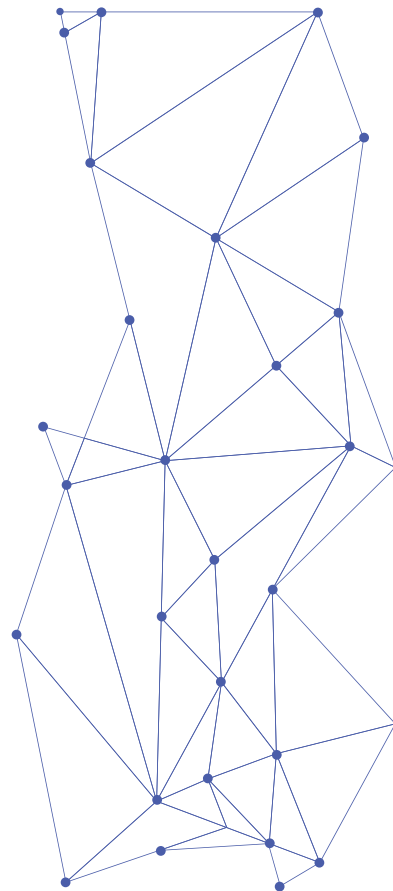
O tome kako država i lokalne samouprave planiraju razvoj, mjere uspjeh svog rada i šta treba da urade da bi se unaprijedile prakse u ovoj oblasti čitajte u:

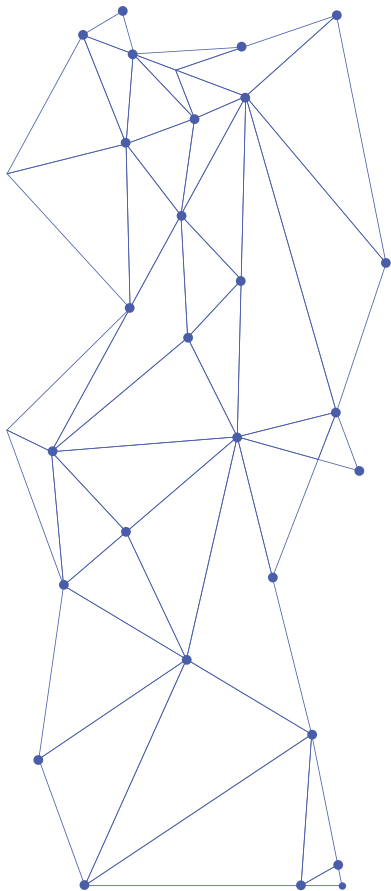
Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti Vlastinih politika <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/predlog-prakticne-politike/>

Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti lokalnih politika - Na primjeru opština Nikšić i Kotor <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/upravljanje-za-rezultate-na-lokalnom-nivou-2017-predlog-prakticne-politike/>

Kako država prepoznaje nasilni ekstremizam i kako se protiv njega bori saznajte u dokumentu:

Kako poboljšati sprovođenje Strategije suzbijanja nasilnog ekstremizma? <https://www.cdtmn.org/eu/eu-analize/kako-poboljsati-sprovođenje-strategije-suzbijanja-nasilnog-ekstremizma-2017-predlog-prakticne-politike/>

Otvorenost parlamenta
u regionu i Crnoj Gori

**Preporuke za unapređenje stanja bazirane
na Regionalnom indeksu otvorenosti institucija**

autori: Dragan Koprivica,
Milena Gvozdenović i Milica Kovačević

**CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU**

Moskovska 153,
81 000 Podgorica,
Crna Gora

+382 20 331 227
cdtmn@t-com.me
www.cdtmn.org